

A MAGYAR LGBT SZÖVETSÉG VÉLEMÉNYE AZ ÚJ BÜNTETŐ TÖRVÉNYKÖNYV TERVEZETÉRŐL

2012. március 9.

**magyar lgbt
szövetség**

---

www.lgbtszovetseg.hu

A Magyar LGBT Szövetség és tagszervezetei áttekintették az új Büntető Törvénykönyv társadalmi vitára bocsátott tervezetét (továbbiakban: a Tervezet). Szövetségünk üdvözli a Tervezetnek a nemi erkölcs elleni bűncselekmények területén véghezvitt reformját, különös tekintettel a „fajtalanság” elavult, lealacsonyító fogalmának mellőzésére. Rendkívül problémásnak értékeljük ugyanakkor a kettős bejegyzett élettársi kapcsolat büntethetőségének megszüntetését és a hozzátartozók körébe sorolt személyek körének jelentős szűkítését. A bejegyzett élettársi kapcsolat házasságtól történő diszkriminatív távolítása ellentmond a bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló hatályos törvénynek, a vonatkozó alkotmánybírósági határozatoknak és a nemzetközi emberi jogi normáknak is. Hasonlóan problémásnak ítéljük, hogy annak ellenére, hogy a Kormány erre vonatkozó határozott nemzetközi vállalást tett, mégsem került megerősítésre a szexuális irányultságon és nemi identitáson alapuló gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó szabályozás, sőt az előkészület büntethetőségének eltörlése révén a Tervezet kifejezetten gyengíti a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó hatályos szabályozást.

A KETTŐS BEJEGYZETT ÉLETTÁRSI KAPCSOLAT

A Tervezet 239. §-a szerint a jövőben a kettős házasságtól eltérően nem lenne büntethető a kettős bejegyzett élettársi kapcsolat. A bejegyzett élettársi kapcsolat jogintézményét a magyar jogba a 2009. évi XXIX. törvény vezette be. E családjogi intézmény néhány kivételtől eltekintve a házassággal azonos jogokat és kötelezettségeket biztosít az anyakönyvvezető által összeadott azonos nemű párok számára. A bejegyzett élettársi kapcsolat jelenlegi formájának elfogadása az Alkotmánybíróság 154/2008. (XII. 17.) AB határozatát követte. A határozat megállapította, hogy „[a]z azonos nemű személyek számára azonban, akik az Alkotmány alapján házasságot nem köthetnek, a jogalkotónak az Alkotmány korlátai között biztosítania kell egymás irányában a házastársakéhoz hasonló olyan jogállást, amely az egyenlő méltóságú személyként kezelésüket biztosítja”. A Bíróság hivatkozott határozatában azt is kimondta, hogy míg a házasságkötés jogával rendelkező különemű párok esetén az Alkotmány nem teszi lehetővé egy a házassággal szinte minden tekintetben megegyező jogintézmény létrehozását, ez a tilalom az azonos nemű párok esetén nem következik az Alkotmányból („[c]sak az ő esetükben [különnemű párok] nem lehet alkotmányosan létrehozni egy, a házassággal „majdnem” azonos tartalmú más jogviszonyt”). Sőt, az Alkotmánybíróság a 32/2010. (III. 25.) határozatában ennél is továbbment: a strasbourg-i Emberi Jogok Európai Bíróságának és más európai alkotmánybíróságok gyakorlatára hivatkozva az Alkotmánybíróság megjegyezte: „[n]emzetközi példák utalnak továbbá arra, hogy egyes esetekben akár a diszkrimináció tilalmába is ütközhet az, ha a jogalkotó nem kezeli azonosan a bejegyzett élettársakat a házastársakkal.” Mint ahogy a 37/2002. (IX. 4.) határozatában az Alkotmánybíróság megállapította: „[a] heteroszexuális, illetve a homoszexuális irányultság egyaránt az emberi méltóság lényegéhez tartozik, szétválasztásukra, az érintett személyek méltóságának nem egyenlő kezelésére kivételes indokok szükségeseek”.

A strasbourg-i Emberi Jogok Európai Bíróságának következetes joggyakorlata alapján is az egyezmény 14. cikkébe ütköző „egyéb helyzet szerinti” hátrányos megkülönböztetésnek minősül a szexuális irányultság szerinti megkülönböztetés. A Bíróság erre hivatkozva számos jogterületen megállapította az ilyen megkülönböztetés egyezményesértő voltát: így például nem lehet szexuális irányultság szerinti hátrányos megkülönböztetést alkalmazni a beleegyezési korhatár meghatározása [S. L. kontra Ausztria (2003)], a lakásbérleti jog öröklése [Karner kontra Ausztria (2003) és Kozak kontra Lengyelország (2010)], a

partnernek nyújtott egészségbiztosítási kedvezmények [P.B. és J.S. kontra. Ausztria (2010)], a szülői felügyeleti jogok [Salgueiro da Silva Mouta kontra Portugália (1999)] és az örökbefogadási döntések meghozatala során [E.B. kontra Franciaország (2008)].

Az Európai Unió Bírósága több esetben foglalkozott a bejegyzett élettársi kapcsolat és a házasság közötti különbségek mint tiltott hátrányos megkülönböztetés problémájával. A Bíróság a Maruko-ügyben (C-267/06) megállapította, hogy amennyiben a bejegyzett élettársak és a házastársak helyzete összehasonlítható, a két intézmény közötti különbségtétel szexuális irányultságon alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül, és ezért tilos. E döntését a Bíróság a Römer-ügyben (C-147/08) is megerősítette.

Ezen esetjog alapján az Európa Tanács Miniszterek Bizottsága CM/Rec(2010)5 számú, a szexuális irányultságon vagy nemi identitáson alapuló diszkrimináció elleni küzdelemről szóló, Magyarország által is elfogadott ajánlásának 24. pontja hangsúlyozza, hogy „[a]hol a tagállami jogalkotás elismeri a bejegyzett élettársi kapcsolatot, a tagállamoknak törekedniük kell arra, hogy a jogi státuszuk, valamint jogaik és kötelezettségeik azonosak legyenek az összehasonlítható helyzetben lévő heteroszexuális párokéval”. Az, hogy a házastársak és a bejegyzett élettársak Magyarországon összehasonlítható helyzetben vannak vitán felül áll, hiszen az Alkotmánybíróság pont a házastársakhoz hasonló jogállás biztosítását követelte meg. A bejegyzett élettársi kapcsolat ugyanúgy anyakönyvvezető előtti akaratnyilvánítással jön létre, megszűnéséhez is hatósági aktusra van szükség, a felek között vagyontársaság keletkezik, megilletik őket ugyanazok az adó-, munka- és szociális jogi kedvezmények, mint a házastársakat.

Mindezek alapján teljesen érthetetlen számunkra, hogy a Tervezet miért kívánja megszüntetni a kettős bejegyzett élettársi kapcsolat büntethetőségét. Teljesen ésszerűtlen és nyilvánvalóan diszkriminatív, hogy a különmemű párok esetén a jogalkotó bünteti, az azonos nemű párok esetén nem, ha egy embernek egyszerre két személlyel áll fenn állami nyilvántartásba vett párkapcsolata. A Tervezet indokolása a „tradícióra” hivatkozva szüntetné meg a kettős bejegyzett élettársi kapcsolat büntethetőségét. Ismételten felhívjuk a figyelmet a strasbourg-i Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogára, amely egyértelműen kimondja, hogy a „tradicionális értelemben felfogott család védelme meglehetősen absztrakt cél, amely különböző konkrét intézkedésen keresztül valósítható meg. Azokban az esetekben, ahol az államok mérlegelési szabadsága kicsi – és ez a helyzet a szexuális orientáción alapuló különbségtétel esetében – az arányosság követelménye nem csupán azt kívánja meg, hogy a választott megoldás alkalmas legyen a cél megvalósítására. Azt is bizonyítani kell, hogy a homoszexuális kapcsolatban élő személyek kizárása szükséges a kitűzött legitim cél eléréséhez” [Karner kontra Ausztria (2003)]. A tradicionális család védelme ráadásul nem hogy nem követeli meg a bejegyzett élettársi kapcsolatban élő azonos nemű párok kizárását, hanem éppen hogy a tradicionális (monogám) párkapcsolatok védelme miatt lenne szükség arra, hogy büntethető legyen, ha valaki úgy létesít házasságot, hogy közben bejegyzett élettársi kapcsolata még fennáll, vagy úgy létesít bejegyzett élettársi kapcsolatot, hogy közben házas.

További problémát jelent, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolatra történő hivatkozás törlése a kettős házasság tényállásából önmagában nem szünteti meg a kettős bejegyzett élettársi kapcsolat büntethetőségét. A bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló 2009. évi XXIX. törvény,

amelyhez a jelenlegi Kormány sem kíván hozzányúlni,¹ 3. §. (1) bekezdése (az ún. általános utalószabály) szerint „[h]a e törvény eltérően nem rendelkezik, vagy e törvény a rendelkezés alkalmazását nem zárja ki, megfelelően alkalmazni kell a) a házasságra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársi kapcsolatra, b) a házastársra vagy házastársakra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársra vagy bejegyzett élettársakra”. A törvény a büntető jogszabályok területén ilyen eltérést nem tesz lehetővé; tehát függetlenül attól, hogy a Btk. nevesíti-e a bejegyzett élettársi kapcsolatot, a házastársak említése révén a bejegyzett élettársi kapcsolatra is vonatkozik a kettős házasság tilalma. A bejegyzett élettársi kapcsolat Btk.-n belüli nevesítésére 2008-ban mindössze azért került sor, hogy tekintettel a jogszabály kiemelt jelentőségére, a jogalkalmazók dolga könnyebb legyen, és ne kelljen más jogszabályokat is fellapozni a Büntető Törvénykönyv értelmezéséhez. A Tervezet szövegének elfogadása esetén bár továbbra is fennállna a kettős bejegyzett élettársi kapcsolat büntethetősége, ez a Btk. szövegéből nem derülne ki, ami komoly jogbizonytalanságot teremt.

Mindezek alapján javasoljuk:

- **a kettős házasság és kettős bejegyzett élettársi kapcsolat hatályos szabályozásának visszaállítását.**

A HOZZÁTARTOZÓ FOGALMA

A hozzátartozó fogalmát a Tervezet 146. § (1) bekezdésének 12. pontja tartalmazza. Szemben a hatályos meghatározással a hozzátartozó fogalmában a bejegyzett élettárs egyáltalán nem szerepel, a bejegyzett élettárs csak közvetve, a 146. § (2) bekezdése alapján tartozik a hozzátartozó fogalmába, amely kimondja „[a]hol e törvény élettársat említ, azon a bejegyzett élettársat is érteni kell.” A Tervezet tehát a bejegyzett élettársat az élettárssal és nem a házastárssal kezeli azonos szinten. Ennek gyakorlati következménye, hogy míg az egyeneságbeli rokon házastársa, a testvér házastársa, valamint a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére hozzátartozónak minősül, az egyeneságbeli rokon bejegyzett élettársa, a testvér bejegyzett élettársa, valamint a bejegyzett élettárs egyeneságbeli rokona és testvére nem minősül hozzátartozónak. Ez az Alaptörvény és a nemzetközi egyezmények által tiltott, szexuális irányultság szerinti közvetlen hátrányos megkülönböztetés (az erre vonatkozó hazai és nemzetközi esetjog kapcsán ld. az előző fejezetben kifejtetteket).

Az ilyen hátrányos megkülönböztetések alkotmányellenességét a magyar Alkotmánybíróság már 1995-ben kimondta: „a hozzátartozókat érintő büntetőjogi könnyítések és szigorítások tekintetében nincs alkotmányos alapja annak, hogy ezek szabályai az azonos nemű személyek tartós életközösségére semmilyen esetben se terjedjenek ki. Éppen ellenkezőleg: ahhoz kell alkotmányos indok, hogy a szabály az életközösségben együttélők neme szerint különböztethessen.” [14/1995. (III. 13.) AB határozat]

---

¹ Dr. Székely László miniszteri biztos: Tájékoztató a Ptk. kodifikáció előkészítéséről (2010.12.03.), elérhető: http://www.kormany.hu/download/5/37/00000/%C3%9APTK_el%C5%91k%C3%A9sz%C3%ADt%C3%A9se.pdf

Mint ahogy arra az előző fejezetben részletesen kitértünk, a Tervezet megfogalmazása ráadásul nincs összhangban sem a bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló 2009. évi XXIX. törvénnyel, sem az élettársi fogalmát megállapító 1959. évi IV. törvénnyel. A Polgári Törvénykönyv szerint ugyanis: „685/A. § Élettársi kapcsolat áll fenn két olyan házasságkötés vagy *bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése* nélkül közös háztartásban érzelmi és gazdasági közösségben (életközösségben) együtt élő személy között, akik közül egyiknek sem áll fenn mással házassági életközössége, bejegyzett élettársi életközössége vagy élettársi kapcsolata, és akik nem állnak egymással egyenesági rokonságban vagy testvéri, féltestvéri kapcsolatban”. A Polgári Törvénykönyv tehát egyértelműen kivonja a bejegyzett élettársakat az élettárs fogalmából, a Tervezet mégis összevontan kezeli ezt a két, egymástól teljesen elkülönülő jogintézményt. Mint arra fentebb utaltunk az ún. általános utalószabály révén [2009. évi XXIX. törvény 3. §. (1)] ráadásul a házastárs fogalmába akkor is bele kell érteni a bejegyzett élettársat, ha erre a Büntető Törvénykönyv szövege kifejezetten nem tér ki. Így tehát a bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló törvény alapján a Btk. hozzátartozó fogalmába bejegyzett élettárs testvére, stb. is beletartozik. Az egymásnak ellentmondó jogszabályok súlyos jogbizonytalansághoz vezetnek.

Mindezek alapján javasoljuk:

- **a 146. § (2) bekezdésének alábbi módosítását: „Ahol e törvény élettársat házastársat említ, azon a bejegyzett élettársat is érteni kell.”**

A GYŰLÖLET-BŰNCSELEKMÉNYEK SZABÁLYOZÁSA

A Tervezet a közösség tagja elleni erőszak (korábban 174/B. §, a Tervezetben 241. §) tényállása kapcsán a hatályos Btk. rendelkezéseit veszi át azzal a különbséggel, hogy a Tervezet nem büntetné az előkészületi magatartást. Véleményünk szerint a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekmények elleni – nemzetközi szervezetek által is kritizált – erélytelen fellépés egyik oka a hatályos jogi szabályozásban rejlik. Míg a nemzeti, faji, etnikai, vallási csoporthoz tartozást a Btk. szövege külön is kiemeli, a szexuális irányultságon és nemi identitáson alapuló csoporthoz tartozás miatt elkövetett gyűlölet-bűncselekményeket a törvény szövege nem nevesíti. Ezáltal a jogszabály elfogadhatatlan hierarchiát teremt a különböző áldozati csoportok között. Az indokolás azon megállapítása, hogy „[a] lakosság egyéb csoportjai a lehetséges sokféleségük miatt még példálódzó jelleggel sem sorolhatók fel” nem tartható, hiszen a nemzeti, etnikai, faji, vallási csoportok megnevezésével a jogszabály jelenleg is példálódzó felsorolást tartalmaz.

A kutatási adatok szerint a lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű (LMBT) emberek elleni erőszakos támadások Magyarországon rendkívül gyakoriak. Az MTA Szociológiai Kutatóintézete és Háttér Társaság a Melegekért 2010-es, a magyarországi LMBT embereket megcélzó kutatása² szerint az 1674 válaszadó közül 15,6%-ot ért már élete során szexuális irányultságával vagy nemi identitásával összefüggésben erőszakos támadás, 4,4%-ukat az elmúlt 12 hónap során. A transzneműekkel szembeni erőszak szintje ennél is magasabb: 26,2%-ukat érte élete során erőszakos támadás, 11,7%-ukat az elmúlt 12 hónap során. Az áldozatok mindössze 13,4%-a jelentette az esetet a rendőrségnek. Az elkövetők felelősségre

---

² <http://www.hatter.hu/kiadvanyaink/osce-hatecrime-2010>

vonására az esetetek töredékében, mindössze 4 esetben került sor. A nemzetközi adatok³ is azt mutatják, hogy a gyűlölet-bűncselekmények 15-25%-át a szexuális irányultságon és nemi identitáson alapuló támadások teszik ki. Nem véletlen, hogy a faji-etnikai és vallási csoportok után a legtöbb ország (20 EBESZ tagállam) a szexuális irányultságon alapuló erőszakos támadásokat vonja a gyűlölet-bűncselekmények fogalmába.

Az elmúlt évek során számos nemzetközi ajánlás született a homofób és transzfób gyűlölet-bűncselekményeknek a rasszista bűncselekményekhez hasonló, szigorú kezelésére. Az Európa Tanács Miniszterek Bizottsága CM/Rec(2010)5 számú, a szexuális irányultságon vagy nemi identitáson alapuló diszkrimináció elleni küzdelemről szóló Magyarország által is elfogadott ajánlásának⁴ 2. pontja kiemeli, hogy „[a] tagállamok biztosítsák, hogy a büntetések kiszabásakor a szexuális irányultság vagy nemi identitás szerinti előítéletek súlyosító körülményként kerülnek figyelembe vételre.” Az Európa Tanács emberi jogi biztosának *Szexuális irányultságon és nemi identitáson alapuló hátrányos megkülönböztetés Európában* c. jelentése⁵ szintén előírja, hogy „[a]z előítélet-indíttatású bűncselekményekre és gyűlöletbeszédre vonatkozó nemzeti jogszabályok külön is nevesítsék a homofób és transzfób gyűlöletet mint lehetséges indítékot.” Ugyanerre a következtésre jutott az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége is, amely *Homofóbia, transzfóbia és szexuális irányultságon, valamint nemi identitáson alapuló hátrányos megkülönböztetés az EU tagállamaiban* c. 2011. június 23-án közzétette jelentésében⁶ így fogalmaz: „[a]z LMBT emberek elleni bűncselekmények és erőszak elleni elkötelezettség megerősítése hatékonyabb cselekvéssel kell járjon, ide értve az új EU alapszerződések alapján lehetővé tett EU és tagállami szintű jogszabályok fejlesztését is. Ezen jogi rendelkezéseknek a rasszista és xenofób indítékból elkövetett bűncselekményekkel, illetve gyűlöletbeszédrel szembeni rendelkezésekkel azonos szintű védelmet kell biztosítaniuk”.

A gyűlölet-bűncselekmények témája kiemelt figyelmet kapott Magyarország ENSZ Egyetemes Időszakos Felülvizsgálata során is, a gyűlölet-bűncselekmények témájában a Kormány 16 ajánlást kapott, ebből 15-öt el is fogadott. Az elfogadott ajánlások között szerepel az Egyesült Államok (94.13) ajánlása, amely felhívja Magyarországot, hogy „[e]rősítse meg a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó jogszabályokat, hogy azok hatékonyabb védelmet nyújtsanak a szexuális irányultság és nemi identitás alapján, illetve intoleranciából elkövetett erőszakos bűncselekmények ellen”. E kifejezetten a jogalkotásra vonatkozó vállalásnak a Kormány csak úgy tud megfelelni, ha a közösség tagja elleni erőszak tényállásában nevesíti a szexuális irányultság és nemi identitás szerinti csoportokat.

A gyűlölet-bűncselekmények témájában öt civil szervezet, köztük tagszervezetünk a Háttér Társaság a Melegekért egyesület által 2012. március 6-án a Minisztériumnak eljuttatott közös civil véleményben felvetett javaslatokkal Szövetségünk is egyetért, azok elfogadását mi is javasoljuk.

³ Az EBESZ Demokratikus Intézetek és Emberi Jogok Irodája minden évben közzéteszi jelentését a gyűlölet-bűncselekményekről az EBESZ tagállamaiban, a legutóbbi jelentés elérhető: <http://tandis.odihr.pl/hcr2010/>

⁴ <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1606669>

⁵ http://www.coe.int/t/Commissioner/Source/LGBT/LGBTStudy2011_en.pdf

⁶ http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/FRA-homophobia-synthesis-report-2011_EN.pdf

Mindezek alapján javasoljuk, hogy:

- **a közösség tagja elleni erőszak tényállása egészüljön ki a szexuális irányultság és nemi identitás szerinti védett csoportok nevesítésével;**
- **a „lakosság egyes csoportjai” fordulat kerüljön törlésre vagy pontosításra;**
- **a jogalkotó teremtse meg az előítéletes indokból elkövetett rongálás és zaklatás gyűlölet-bűncselekményként történő szankcionálásának lehetőségét;**
- **az előítéletes indok az aljas indoktól elkülönült minősítő körülmény legyen;**
- **a Btk. továbbra is tegye büntethetővé a közösség tagja elleni erőszak előkészületét.**